

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 1

14 Şubat 2018 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.36

BAŞKAN: Adnan BOYNUKARA (Adıyaman)

-----0-----

BAŞKAN – Hoş geldiniz.

Bu, geçen dönem kurulmuş olan bir komisyon. Anladığım kadarıyla, bana verilen bilgilere göre kimi görüşmeler yapılmış, kimi arkadaşlar davet edilmiş, onlar sunumlar yapmışlar. Bu dönem biraz daha içeride dinleyeceğimiz isimleri dinleyip süreci hızlandırmak istiyoruz. Bugün Profesör Doktor Talip Küçükcan'ı dinleyeceğiz.

Talip Bey'in, akademisyen olarak temel uğraş alanlarından birisi göç. Avrupa'da yükselen İslam karşıtlığı veya Müslüman karşıtlığı, bunun yansımalarına ilişkin alanlarda yoğunluklu olarak çalışıyor. Aynı zamanda, bir dönem AGİT'te danışmanlık yapmıştı, orada da eminim bu tür konulara, sorunlara şahit olmuştur. Tabii, bunun yanı sıra, önceki dönem Avrupa Konseyinde Türkiye Delegasyonunun Başkanıydı. Orada da bu konuların yoğunluklu olarak gündeme geldiğini varsayıyoruz. Dolayısıyla, bu anlamda diyebileceğimiz doğru isimlerden birisi olduğunu değerlendiriyoruz. Buna ilişkin kimi makaleleri de var.

Ben sözü fazla uzatmadan, Talip Bey'in sunumunu, sonra da soru-cevap kısmını başlatayım diyorum.

Buyurun Hocam.

TALİP KÜÇÜKCAN (Adana) – Değerli Başkanım, kıymetli üyeler; davetiniz için teşekkür ediyorum. Alt Komisyonumuz çok önemli bir konuya geçiyor. Çok önemli bir rapor çıkacağını ve bunun Avrupa'da ve dünyada yükselen İslam karşıtlığıyla mücadele konusunda bir yol haritası çizeceğine inanıyorum şimdiden ve başarılar diliyorum.

Benim konuşmam biraz genel değerlendirme olacak çünkü genel değerlendirmeden sonra özel olarak hangi alanlarda neler yapılabileceğine ilişkin somut olarak bazı önerileri de sizinle paylaşacağım.

Bu daveti aldıktan sonra tekrar bir araştırma yaptım. Bunlar benim üzerinde uzun yıllardır çalıştığım konulardı ve 1997'de ilk okuduğumda beni şaşkınlığa çeviren bir rapor vardı, bu rapor "İslamofobi Hepimiz İçin Bir Meydan Okuma" İngilizce olarak çıkmıştı ve bu rapor İngiliz Hükûmetinin talebi üzerine yazılmıştı çok enteresan bir şekilde; yıl 1997. Bu raporu okuduğumda 1997'den önce başlayan ama 97'de artık resmî bir rapor olarak

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 2

yayınlanan belgede Müslümanlar ve İslam'la ilgili birtakım temel ön yargıların, kalıp yargıların olduğu net ve açık bir şekilde ilgili uzmanlar tarafından ortaya konulmuştu yani "Ortalama bir İngiliz'in, İngiliz siyasetçinin, bir akademisyenin, bir entelektüelin kafasında İslam'la ilgili ne tür anlayışlar var"ı orada zaten görmüştük; 1997. Tam yirmi yıl sonra aynı kurum bir rapor daha yayınladı, bu defa raporun adında sadece bir kelime değişmiş: "İslamofobi Hâlâ Hepimiz İçin Bir Meydan Okuma", "Hâlâ" kelimesini koymuşlar. Aşağı yukarı yirmi sene önce bulduklarının biraz daha fazlasını, hatta daha detaylı çalışmalarla İngiltere'nin siyasetinde, kamu hayatında, iş piyasasında, sağlık hizmetlerinde vesairede pek çok alanda İslam'la ilgili olumsuz ön yargıların olduğunu görüyoruz. Tabii, burada bir kavramsallaştırma meselesi var, bunun üzerinde çok durmamak lazım ama söyleyelim. İslamofobi şu an literatürde de tutmuş bir kavram ama bu kavramı biraz aslında "İslam karşıtlığı" olarak Türkçeye çevirmenin ben daha yararlı olduğu kanaatindeyim çünkü mesele sadece soyut bir İslam algısından öte artık doğrudan doğruya orada yaşayan Müslümanları da ilgilendiren bir hâle geldi yani bu bahsettiğimiz korkular, endişeler, kaygılar bir dile ve bir pratiğe dönüşmeye başladı. Bir nefret söylemi artık çok ciddi bir şekilde yayılıyor, bu nefret söyleminin arkasından da Müslümanlara yönelik sokakta, okulda, iş yerinde saldırılar, ayrımcılıklar yani bir politikaya dönüşmüş bir hâli var; açık ve net bir şekilde bunu bütün resmî dokümanlarda da görmemiz mümkün.

Daha yenilerde yayınlanmış bir başka kitap -henüz daha kitabın kendisini edinmemekle beraber- başlığı bizim için son derece önemli:^(x) İslamofobi Cumhuriyeti, Fransa'da Saygın Realizmin Yükselişi. Çok enteresandır bakın:^(x) Fransa'da bugün artık bu iki bahsettiğim rapor ve kitap bize şunu gösteriyor: Avrupa'da bizim belki de araştırmakta bile geç kaldığımız pek çok mesele bundan yirmi sene önce, yirmi beş sene önce, otuz sene önce araştırılıyor ve hâlâ sistematik olarak bu araştırmalar devam ediyor. Bugün geldiğimiz noktada da Hükümetin fonladığı, desteklediği kurumlar tarafından bu çalışmalar ortaya konuluyor.

Bizim, şimdiye kadar, özellikle Avrupa'da yaşayan Müslümanlar açısından baktığımızda, bu konularla ilgili bir veri problemi var yani Avrupa'da İslam karşıtlığı var, nefret söylemi var. Müslümanların camilerine, okullarına, derneklerine saldırılar var, hatta Müslümanlar buldukları yerlerde, okuldaysa okulda, iş yerindeyse iş yerinde birtakım ayrımcı politikalara maruz kalıyorlar, bunlarla ilgili gazetelere yansıyan haberler vardı ama bunların sistematik olarak araştırılması pek yapılmamıştı. Belki bu Komisyon vasıtasıyla, marifetiyle buna da bir el atılmış olacak ama sevindirici bir haber

^(x) Bu bölümlerde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 3

var: Avrupa Birliğine bağlı bir ajans var, bu ajans^(x) diye bilinir, Temel Haklar Ajansı. Bu ajans şimdiye kadar hep İslam dışı ve İslam'la ilgili olmayan konularda araştırmalar yaptı. Mesela, bundan on-on beş sene önce antisemitizmle ilgili yayınladığı raporlar var. Bu raporlar çok ciddiye alındı, bir referans oluşturuldu ve hiç kimse "Avrupa'da antisemitizm yoktur." diyemedi o raporlar çıktıktan sonra çünkü Avrupa Birliği ülkelerinde alan araştırmaları yaptılar, saha araştırmaları yaptılar. O araştırmalarda açık ve net bir şekilde Avrupa'nın zihninde de, pratiğinde de bir Yahudi düşmanlığı var. Bu belgeye yansıdıktan sonra, bir veri olarak ortaya çıktıktan sonra Yahudilerin kendileriyle ilgili meseleleri kamuoyunda tartışmaları, medyaya getirmeleri, siyasetçilerden birtakım talepte bulunmaları kolaylaştı. Ne yazık ki bu konuda Müslümanlarla ilgili aynı şeyi söyleyemeyiz yani Avrupa'daki İslam karşıtlığı, İslamofobi, Müslüman karşıtlığıyla ilgili bu bahsettiğim kurum şu güne kadar çalışma yapmamıştı ama üç dört ay önce bir rapor yayınladılar, bu rapor son derece önemli bir rapor. Bu rapor eğer bir Müslüman kuruluş tarafından yayınlanmış olsaydı belki ciddiye alınmazdı ama şu anda Avrupa Birliğinin finansal desteğiyle ve onun bir parçası olan bir kurum^(x) bir rapor yayınladı: "Avrupa Birliğinde İslamofobi" diye. Bu raporun mutlaka gözden geçirilmesi, detaylı bir şekilde incelenmesi gerektiği kanaatindeyim. Orada, açık ve net bir şekilde, hangi alanlarda Avrupa'da nasıl bir İslam algısı var, anlayışı var, ortaya konuluyor. Yani artık bir veri toplama meselesinde de bir noktaya gelindi eksikler olmasına rağmen, onu da sizinle paylaşmaya çalışacağım.

Ben, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatında Müslümanlara Karşı Ayrımcılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele Özel Temsilcisi olarak iki yıl görev yapma imkânı elde ettim. Bu esnada pek çok ülkeye gittik. Tabii, 3 raportör vardı, aynı şekilde 3 özel temsilci vardı; bunlardan biri Antisemitizmle Mücadele Özel Temsilcisi, biri Hıristiyanlık ve diğer dinler, birisi de Müslümanlar ve Müslümanlara yönelik ayrımcılıkla ilgili bir özel temsilciydik. Biz üçümüz belirli ülkeleri belirliyorduk bu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatına mensup ülkeler, orada araştırmalar yapıyorduk. İşte gittiğimiz yerlerde de sivil toplum kuruluşları, hükümet temsilcileri, varsa insan hakları örgütleri bu konulara ilgi duyan, onlarla gidip görüşmeler yaptıktan sonra da rapor yazıyorduk. Bu raporu da Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının ilgili birimlerinde sunuyorduk.

Bu esnada açık ve net bir şekilde şunları gördük onu ifade etmeliyim: Mesela bu "..."^(x) gittiğimizde... Oraya da gittik. Mutlaka bu heyetin de oraya gitmesini öneririm ben bu çalışmalarını nasıl yaptıklarını görmek açısından. Sanırım 2014 yılıydı gittiğimizde dedim ki: İslam'la ilgili bir araştırmanız yok, antisemitizmle ilgili var, Romalılarla ilgili var, kadınlarla ilgili var -bunlar çok

^(x) Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

^(x) Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 4

anlamli araştırmalar elbette- dezavantajlı tüm gruplarla ilgili siz araştırmalar yapıyorsunuz ama İslam karşıtlığıyla ilgili o kadar yayınlar var, medyaya yansıyan o kadar haberler var, bir tane çalışma yapmıyorsunuz. Bu eleştirileri de gündeme getirdik. Onun da belki etkisi olmuş olabilir ama şu anda ortada Avrupa'da böyle bir fenomenin olduğuna ilişkin net bir resim ortaya çıkıyor.

Yeter mi bunlar? Elbette yetmez, onu da ifade edeyim. Bu yetmediği için, bu araştırma yokken... Mesela biz İslam İşbirliği Teşkilatına bir öneride de bulunduk, dedik ki: Bizim hem AGİT'te hem Birleşmiş Milletlerde hem Avrupa Konseyinde hem Avrupa Birliğinde ve dünyanın çeşitli platformlarında kullanabileceğimiz bir referans kaynak olması lazım elimizde. Böyle bir şey olduğunu varsayıyoruz, biliyoruz da, şahidiz de buna çoğu yerde ama bunu anlatırken objektif bir dilin, objektif bir sunumun olması lazım, bilgi temelli bir tespitin yapılması lazım. O nedenle biz, İslam İşbirliği Teşkilatına Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunu kapsayan bir araştırma önergesi de sunmuştuk, gerçektelemedi ama -ben bunun yazılmış hâlini zatıalilerinize de arz edeceğim- belki böyle bir araştırmayı bir de Türkiye'nin veya Müslüman akademisyenlerin de içinde olduğu, araştırmacıların da içinde olduğu bir grup yapabilir. O zaman çok daha açık ve net bir şekilde hangi alanlarda Müslümanlar geçmişte, bugün, gelecekte problemlerle karşılaştı, karşılaşıyor görmemiz mümkün olabilir diye düşünüyorum.

şimdi, bu bilgi zenginliğini aslında yeni raporlarda görmemiz mümkün. Mesela Avrupa Konseyine bağlı bir ECRI diye bir kurum var, işte Avrupa'da ayrımcılık ve ayrımcılığa karşı, ırkçılık ve hoşgörüsüzlüğe karşı komisyon diye bir komisyon bu. Bu komisyon da her ülkeyle ilgili rapor yayınlıyor. Kapsamlı raporlardır bunlar. Mutlaka heyet uzmanlarımızın bu raporları bir gözden geçirmesi ve heyetimizin de bu kurumu bir ziyaret etmesi gerektiğini düşünüyorum. Eğer somut birtakım sorularla gidilirse oradan da ciddi sonuçlar alınabilir diye düşünüyorum.

Biz Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı özel temsilcisi olarak gittiğimizde bir soru seti hazırladık mesela ve kurumları da belirledik yani bu İslam karşıtlığıyla ilgili meseleleri tartışırken kiminle konuşmalıyız, kimden hangi önlemleri almasını istemeliyiz diye.

Birinci olarak millî eğitim bakanlığını tespit ettik çünkü İslam karşıtlığıyla ilgili meseleler, özellikle imajların inşası, ders kitapları, okullardaki pratikler, söylem, bunların bir geçmiş i var. Mesela millî eğitimle bu meseleleri görüştük. Kendileri nasıl yönetiyorlar bu konuları, hangi tür şikâyetler geliyor çünkü Avrupa'nın her okulunda artık anlamli sayıda Müslüman öğrencinin de olduğunu görüyoruz.

İki, içişleri bakanlığına gittik. İçişleri bakanlığı özellikle Müslümanlar kendilerine yönelik ayrımcılığı acaba nasıl ifade ediyorlar, nasıl raporluyorlar, bunlar sistematik olarak devletin kaydına geçiyor mu, buna nefret suçu da

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 5

dâhil, ayrımcılık da dâhil. Bu konularla ilgili aslında mekanizmaların pek olmadığı açık ve net bir şekilde ortaya çıktı. Bunlar olmayınca aslında belki de yüzlerce olay yaşanıyor, binlerce olay yaşanıyor ama bunların işte polise yansması, yargıya yansması minimum bir şekilde gerçekleşiyor. Mesela İslamofobi veya Müslüman karşıtlığı diye bir kategori yok kafalarında ama Yahudi karşıtlığı diye bir kategori var. Bunu kabullenmiş vaziyetler şu anda. Bunlarla ilgili düzenlemeler de yapıyorlar. Yani Yahudi karşıtlığı açık ve net bir şekilde herhangi bir yerde yapıldığında buna karşı düzenleme var, yaptırımlar var, yasalar var ama konu Müslümanlar olduğunda böyle bir şey yok. Burada, tabii, Yahudi lobisinin çok ciddi bir çalışma içerisinde olduğunu söylemek lazım. Sistematik bir şekilde yıllardır bunu yapıyorlar. Müslümanlar tabii bir çatı altında toplanamadığı için malum nedenlerden dolayı sesleri de bu konularda zayıf çıkıyor.

Tabii, adalet bakanlığı ziyaret ettiğimiz başka kurum oldu bu soru setleriyle beraber. Adalet bakanlığı yargıda veya işte soruşturmalarda bu meseleleri ne kadar ciddiye alıyor, ne kadar kayıtlara geçiriyor, ne kadar bunları diğer bakanlıklarla paylaşarak ortak bir hareket alanında var.

Bu konularda Avrupa'da, Batı ülkelerinde bizim gördüğümüz: Bu konuda bir farkındalık var ama bunun önlenmesiyle ilgili herhangi bir sistematik çalışma yok, yasal düzenleme zaten yok ve bundan ciddi bir şekilde kaçınıyorlar. Ama bu bahsettiğimiz bütün araştırmalar üst üste konulduğunda, belki yenileri de eklendiğinde o zaman tıpkı mevcut şu anda antisemitizmle ilgili gelişmelerde olduğu gibi belki İslam karşıtlığı meselesinin tartışılması, önlenmesi, bunun daha ciddiye alınması konusunda da bir mesafe katedilebilir diye düşünüyorum. O nedenle, Meclisimizin bu çalışmasının ben çok anlamlı olduğu kanaatindeyim. Yani bunu bir defa değil belki farklı başlıklarla bir düzenli çalışma hâline getirmek gerekir diye düşünüyorum.

Şimdi, tabii, Avrupa'da İslam, İslam karşıtlığı tartışmalarının bir tarihsel boyutu var, bunun üzerinde çok fazla durmaya gerek yok zatiyelerinizin hepsi bu konuyu benden daha iyi biliyorlar ama bir İslam-Batı ilişkilerinin tarihine baktığımızda karşıtlıkları da görüyoruz, iş birliklerini de görüyoruz. Ama özellikle modern dönemlere gelindiğinde Avrupa'nın ötekisinin Müslümanlar olduğu açık ve net. İkinci Dünya Savaşı'na kadar belki Yahudiler öteki olarak görülüyordu, Avrupa kimliği inşa edilirken hep bir ötekiye ihtiyaç duydu veya... Kimliklerin inşasında zaten böyle bir şey vardır. Türk kimliğinin de bir ötekisi vardır mutlaka, işte Yunan kimliğinin de bir ötekisi hep olageldi. Ama özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yahudiler de gidince Avrupa'dan kala kala Müslümanlar ve Müslümanlık bir öteki kimlik olarak karşımıza çıkıyor.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 6

Bu son derece önemli bir hadise. Çünkü hâlâ şu anda modern Avrupa'da da "Avrupa kültürüne, Avrupa'nın medeniyet değerlerine kim tehdit teşkil ediyor?" diye sorduğumuzda ilk akla gelen Müslümanlar. Orada hâlbuki yaşayan başka azınlıklar da var, başka gruplar da var ama bunları görmüyoruz. O tarihsel boyutu da belki çok kısa bir şekilde özellikle Edward Said'in oryantalizm çalışmalarından hareketle bir dökümünü yapmak, bir şeceresini çıkarmak mümkün olur diye düşünüyorum.

Ama günümüzdeki bu İslam karşıtlığı tartışmalarında bir geniş bir insan hakları dili inşa etmenin gerektiğine inanlarımdanım ben. İslam karşıtlığı var, evet, belki bir İslam düşmanlığı da var, din düşmanlığı da var ama bunu kodlarken, bunu konuşurken belki nefret dili, nefret suçları gibi daha üst bir dille kurgulamak, evrensel bir dili bu çalışmalara indirgemek gerektiğini düşünüyorum. O zaman muhataplarımızla iletişim kurmamız, muhataplarımızla bu konuyu tartışmamızın daha kolay olabileceğini düşünüyorum. Çünkü bu haklı bir taleptir, İnsan Hakları Beyannamesi'nde de vardır bu din ve vicdan hürriyetiyle ilgili meseleler, bunların yasaklanması, bunlara karşı saldırılar ve bunların korunmasıyla ilgili konular, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de var bunlar. Buralardan hareketle bir dil inşa etmenin ve iletişim kurmanın önemli olduğu kanaatindeyim. O zaman taleplerin karşılık bulmasının daha muhtemel olacağı kanaatindeyim.

Müslümanlara karşı, Müslümanlara yönelik ayrımcılığı o nedenle tıpkı Yahudilere yönelik, Romalılara yönelik veya dezavantajlı gruplara yönelik tartışmalar bağlamında ele alırsak eğer hem ittifak alanları oluşmuş olur yani farklı gruplarla ittifak oluşturulmuş olur hem de daha güçlü bir şekilde bu meseleler gündeme getirilir diye düşünüyorum.

Az önce özellikle Avrupa kimliğinin, modern Avrupa kimliğinin inşasında ve korunmasında bu öteki kimliğini gündeme getirdik. Burada, tabii, özellikle Müslüman kimliğiyle ilgili bir mutlaklaştırma var yani bir tekleştirme, homojenleştirme söz konusu. Avrupa'nın zihninde, Batı'nın zihninde Müslümanlar tek tip. Buna "..."^(x)diyebiliriz, tek tip, böyle değişmez, katı. Hâlbuki İslam dünyası da kendi içerisinde, Avrupa'daki Müslümanların kendi içerisinde inanılmaz bir farklılık var, hatta zaman zaman bu kavgalara da neden olan bir farklılık. Ama Avrupa'nın zihninde oluşmuş o ön yargılar karşımıza çıkıyor. Bugün o geçmişte belki başlayan ama bugün de olan bir ön yargı var. Bunu bilmemiz lazım. Yani muhataplarımızla karşılaştığımızda onların Türkler ve Türk İslam'ı, İran ve İran İslam'ı, işte Orta Doğu Arap İslam'ı, buna benzer kavram setleri ancak entelektüellerin kafasında var ama ortalama insanın kafasında bunlar yok. O nedenle, bu zihinsel arka planı

^(x) Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelime ifade edildi.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 7

mutlaka göz önünde bulundurmak lazım bu çalışmalar esnasında diye düşünüyorum.

Tabii bizim en büyük karşıımızdaki problemlerden bir tanesi yaptığımız çalışmalarda hem akademik çalışmalarda gördük hem muhataplarımızla olan çalışmalarda hem de özellikle Fransa gibi laikliğin çok katı olarak uygulandığı yerlerde karşıımıza çıkan bir mesele var: Tarihsel olarak Avrupa'daki din-devlet ilişkileri ve laikliğin ortaya çıkış serüveni. Bu serüveni okumadan, bu serüvene bakmadan Müslümanların kendilerinin orada konumlandırılması, bir yere doğru evrilmesi ve özellikle devlet mekanizmaları, kamu mekanizmaları içerisinde taleplerinin karşılanması, bu çok zor. Bunun iyi bir yorumunu yapmamız gerekiyor. Yani Fransa'daki ve pek çok Avrupa ülkesindeki laikliğin gelişimi klişenin tahakkümüne karşı gelişmiş. Dolayısıyla orada devletin aklında, devletin zihninde din her zaman tehlikeli, din her zaman siyasete müdahale edebilecek bir olgu. Bir hayat hakkı tanınıyor, din ve vicdan hürriyeti evet var ama bu belirli bir sınır içerisinde cereyan edebiliyor. Onun dışında, mesela bugün Fransa'da zaman zaman şikâyetler söz konusu oluyor. Muhataplarımızla konuşuyoruz, Avrupa Konseyinde de oldu bu. Yani orada dinî ihtiyaçları var Müslümanların. Müslümanlar dinî ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli fonlar kullanıyor, çeşitli yerlerden yardımlar alıyor. Fransa diyor ki: Biz bir laik devletiz ve bu laik devlette dinî ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak hiçbir şekilde bir kamu fonu kullanırmayız, kullanmayız. Peki, o zaman Müslümanlar Türkiye'ye yöneldiğinde, Müslümanlar Suudi Arabistan'a yöneldiğinde, Müslümanlar İran'a yöneldiğinde ne yapacaksınız? Ona da kesinlikle karşıyız.

Avrupa kendi zihninde bu meseleyi çözebilmiş değil şu anda. Modern dönemde dindarların taleplerini nasıl biz karşılayacağız? Bilmiyorlar. Ama dindarların her yerde talebi var, cami talebi var, mezarlık talebi var, helal gıda talebi var, başörtüsüyle ilgili kendi çocuklarının talepleri var, yüzme meselesiyle ilgili, karışık beden eğitimi dersleriyle ilgili. Yani bunlar sahaya indiğinizde, siz orada vatandaşlarımızla karşılaştığınızda gördüğünüzde, konuştuğunuzda bunların hepsi tek tek dile getirilecek konular ve bunlar önemli ayrımcılık konuları. Her gün hayatında insanlar bunlarla karşılaşıyorlar. Biz entelektüel bir tartışma yapıyor olabiliriz şimdi ama sahaya indiğimizde biz bunların hepsi gördük. "Ben çocuğumu yüzme dersine göndermek istemiyorum." diyor bir Müslüman, "Ben çocuğumun mayo giymesini, bikini giymesini istemiyorum." Okul zorluyor, diyor ki: "Entegrasyon için bu şart. Eğer sen çocuğunu göndermezsen demek ki entegrasyona karşısın." Bu bahsettiğimiz bütün işte alt kategoriler bu pratikleri çok ciddi bir şekilde etkiliyor.

O nedenle, bu meseleyi bizim muhataplarımızla tartışmamız lazım. Din korkulacak bir şey midir bugün, sizin belki geçmişinizde, tarihinizde böyle bir

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 8

travma yaşanmış olabilir. Ama bugün meşhur sekülerleşme teorilerinin nasıl çöktüğünü biliyoruz yani din modernleşmeyle beraber ortadan kalkacak, etkisini yitirecek, kimlikler için önemli hâle gelmeyecek... Bu, İslam toplumları için geçerli değil, Batı toplumlarının bir kısmı için geçerli bu tecrübeler. Ama bugün işte dünyanın neresine giderseniz gidin -Amerika buna dâhil- modern insanlar, seküler belki hayat tarzları ama din hem bireysel anlamda hem de kurumsal anlamda çok güçlü bir şekilde varlığını her yerde sürdürüyor. Bunu Avrupa'ya anlatmamız gerekiyor, anlatılması gerekiyor bunun. Bunları kabullenmedikleri sürece İslam adına söylenen her şey bir duvara çarpıyor zihinsel olarak, size geri dönüyor. Çünkü yaşanan birtakım tecrübeler var. Bu tecrübeler son derece önemli tecrübeler. Yani bizim de belki bir kritik yaparak, öz eleştiri yaparak bakmamız gerekir. Ama bu, dinin kamusal alanda varlığıyla ilgili tartışmalar Avrupa'da, Batı'da devam ediyor ve dinin kamusal alandan dışlanmasıyla ilgili çok ciddi orada tartışmalar var. İşte baş örtüsü yasaklarını biliyorsunuz, ki biz de 28 Şubatta, zaten kendi ülkemizde bunları yaşadık.

Çok önemli bir başka husus karşımıza çıkan İslamofobi, İslam karşıtlığı meselesinde: Özellikle son otuz yılda, belki İran İslam devriminden sonra başlamasında, 11 Eylülle biraz daha netleşen, daha sonra İngiltere'de 2005'te bir 7 Haziran saldırıları da vardır hatırlayacaksınız belki ve şimdilerde El Kaide, Taliban, IŞİD gibi örgütlerin ortaya çıkardığı bir anlayış var. Yani İslam ve Müslümanlar bir tehdit, bir terör yapılanmasıdır. Yani ona müsait bir yapılandırmadır bu. Dolayısıyla bunlara karşı bizim sert tedbirler almamız lazım.

Bakın, 11 Eylül'den sonra "..."^(x) yasası çıktı, vatanseverlik yasası diye bir yasa çıkardı Amerika Birleşik Devletleri. Orada -terörle mücadele yasası diyebiliriz aslında- sivil haklar ciddi bir şekilde sümen altı edildi, yasaklandı. Hemen Avrupa Birliği onu örnek aldı. Avrupa Birliğinde de anti terör yasaları, farklı şekillerde çıkarıldı, daraltıldı, yorumları daraltıldı. Bunun bir tek nedeni vardı, işte 11 Eylül saldırılarından sonra bu güvenlik tedbirlerini mutlaka artırmalıyız ve Müslümanlar özellikle çok seyahat eden, vesaire yapan, işte Orta Doğu'ya gelip giden, bütün bunların hepsi bir tehdit unsuru olarak görülmeye başlandı ama bir de vakıa var ortada, IŞİD diye bir vakıa var, Taliban diye bir vakıa var, işte Budistlerin kutsal mekânlarını bombalayan bir vakıa var. Bütün bunlar az önce bahsettiğim arka planın üzerine konulduğunda nasıl devasa bir problemle karşı karşıya kalındığını gösteriyor. Bunların hepsi orada yaşayan ortalama Müslümanı etkiliyor. Çocuk okula gittiğinde, komşusu işte başörtüsü taktığında insanlar bunu günlük hayatlarında yaşamaya başladılar. O nedenle Müslümanlığın ve İslam'ın bu

^(x) Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelime ifade edildi.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 9

aşırılıkla, radikalizmle, şiddetle özdeşleştirildiği bir dünyada yaşıyoruz şu anda. İslamofobi tartışmalarını, İslam karşıtlığı tartışmalarını bunlardan bağımsız olarak yürütmemiz mümkün değil. Böyle bir realite var. IŞİD ne kadar sanal olarak ortaya çıkarıldı, bir projedir, vesairedir dersek diyelim, IŞİD mensubu olan insan gitti, Bataclan'da 150 kişiyi öldürdü, Brüksel'de gitti, öldürdü. Floransa'da gitti, işte tır sürdü insanların üzerine. Manchester'da biliyorsunuz bir konser çıkışında veya konserde insanları bombaladı, sokak ortasında insanların üzerine arabalar sürdüler. Bunlar var. Bunları gözden irak tutarak bir çalışma yapmak pek gerçekçi görünmüyor. Yani Fransa'daki başörtü yasakları tartışmalarına baktığımız zaman da bunların izlerini görürüz. Tabii bu heyetin belki de üzerinde durması gereken bir başka önemli konu, bugün yani çağdaş dönemde artık popülizmin çok ciddi bir mesafe katetmiş olması. Bugün İslamofobinin yükselmesinde, belki de kökleşmesinde, sadece İslamofobi değil, yabancı düşmanlığının kökleşmesinde Avrupa'daki bu o liberal değerlerin ya da liberalizmin temelini oluşturan hak, hukuk, çoğulculuk, farklılıklara saygı gibi değerlerin ciddi bir erozyona uğradığını görmemiz mümkün. Beş yıl önce kurulan bir parti PEGIDA, şu anda işte Almanya İçin alternatif Partisi beş yıl önce kurulmuştu bir hareket olarak kurulmuştu, bir hareket olarak kurulmuştu. Bugün 80'e yakın milletvekiliyle parlamentoda Bundestag'da temsil edilebiliyor. Bir ırkçı parti, daha doğrusu tek siyaseti ırkçılık olan bir parti bugün 80 milletvekiliyle hem de Bundestag'da. Yani bu bir Avrupa zihniyetinin bir krize dönüşümü. Bu krize dönüşümü tespit etmeden, bunu tartışmadan, bununla ilgili kapsamlı, belki de başka raporlar hazırlamadan İslam karşıtlığı meselesini, İslamofobi meselesini çok fazla herhâlde ilerletemeyiz diye düşünüyorum. Buna benzer meseleler, işte Avusturya'da şu anda ırkçı parti biliyorsunuz ortak. Fransa'da bunu gördük, Hollanda'da hakeza bunları görüyoruz. Bütün bunlar karşımızda. Tabii biz bunları Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde dile getirdik. Birkaç defa geniş tartışmalar da yaptırıldı fakat Avrupalılar için bunlar temel meseleler değil. Onlar için temel mesele işte Türkiye'de 15 Temmuz sonrası alınan önlemler daha temel meseleler. İşte tutuklanan gazeteciler, çok daha önemli insan hakları meseleleri ama işte şu kadar Avrupa ülkesinde böyle araştırmaların sunduğu, getirdiği bize veriler var dediğimizde, bunları tartışalım dediğimizde bu çok fazla karşılık bulmuyor. Onu ifade edelim. Çünkü bu bir zihin dünyasıyla alakalı, bir kamplaşmayla alakalı, ayrıca alttan gelen taleplerin çeşitli yerlerde etkili olmamasıyla alakalı. Yani Müslümanların siyasette temsili, medya temsili, işte farklı alanlarda temsili, bütün bunlar ayrımcılıkla doğrudan ilintili elbette o temsil kanallarını kapattığı için ama Müslümanların da bir anlamda böyle kendilerini güçlendirmeye ilgili sıkıntıları var, yani eğitim dünyasında ne kadarlar, işte STK'lerde ne kadarlar, siyasette ne kadarlar, bütün bunları üst üste koyduğumuzda bir yekûn teşkil ediyor diye

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 10

düşünüyorum. Tabii benim çalışmalarında bazı alanların ön plana çıktığını gördük. Mesela Adalet Bakanlığına gittiğimizde sorduk. Bu ülkede nüfusun yüzde 5'i, 6'sı neredeyse Müslüman. Peki, kaç tane hâkiminiz var, kaç tane Müslüman savcı var? Bir tane bile yok. Mesela Fransa'da bir tane Müslüman hâkim, bir tane savcı yok ama Fransa'da şu anda 6 milyon, neredeyse 7 milyona yakın Müslüman var. Toplumun neredeyse yüzde 20'si Müslüman. Benzer şeyler diğer ülkelerde de var. Yani böyle kritik alanlarda acaba hani İslamofobiyi nerede bulabiliriz, sadece vatandaşın şikâyetiyle ilgili bir konu mudur mu? Yoksa bunun da ötesinde gerçekten yapısal anlamda devletin, kamunun vesairenin içine işlemiş bir şey midir? Evet, işlemiş, öyle görünüyor. Mesela uzman arkadaşlarımız rastlamıştır. İngiltere'de Londra polisinin yayınladığı, orada polis biraz daha lokal, işte Metropolitan Polis sadece Londra ve çevresine bakıyor mesela. Bizler gibi İçişleri Bakanlığında yapılanması yok, biraz daha yerel. Bir rapor yayınladılar mesela. İngiltere metropolitan -büyükşehir diyelim- büyükşehir güvenlik güçlerinin yapısıyla ilgili. Orada kurumsal olarak kendileri raporda şunu yazdılar. Tabii bu da ayrı bir cesaret meselesi tabii, takdir edilmesi gereken. "Bizim İngiltere'deki, Londra'daki polis gücü ırkçıdır. Yaygındır ırkçılık burada. Ayrımcılık yaygındır." Bunu kendileri tespit ediyorlar zaten. Yani kurumsal olarak, yapısal olarak her ülkede yerleşmiş bir problem var. Bu problem işte sadece İslam karşıtlığıyla ilgili değil. Yabancı düşmanlığı, ötekinin işte dışarıda tutulmasıyla ilgili. Mesela İngiltere'de bir zencinin, bir siyahinin, ortalama bir beyazla karşılaştırdığımızda polis tarafından sokakta durdurulup kimliğinin sorulma, aranma oranı, hatta belki de karakola götürülme oranı karşılaştırılmayacak kadar fazla. Hapishane popülasyonlarına baktığınız zaman siyahilerle dolu olduğunu görmeniz mümkün. Yani bu yapısal sorunların da bu raporun bir yerinde olması gerektiği kanaatindeyim Sayın Başkanım. Çünkü mesela İngiltere'de Müslümanların yoğun olarak yaşadığı bölgelerdeki okullara gittim, ben araştırmalar yaptım orada. Bir yıl boyunca bir okula gittim, derslere girdim, bu hocalar nasıl hocalar, okulda şiddet nasıl, buna karşı çözüm önerileri nedir insanların? Yani o bölgeye polis gelmiyor, çok fazla devriye gezmiyor. Okuldaki hocalar zaten diyorlar ki buradaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu yani baştan kaybetmiş. Baştan öğrenciler üzerinde öyle bir kanaat oluşmuş. Bu öğrencilerden bir akademik başarı beklenmesi pek mümkün değil. İşin sırrı da zaten sosyal mobilite dediğimiz şey eğitimle başlayan bir şey. Hem bu bizim kendi ülkemiz için de geçerli. Sosyal mobilitenin başlangıcında eğitim var. Eğer çocuklar iyi eğitim almazsa suça bulaşma oranları, vesaireleri gittikçe artıyor. Karşımızda böyle devasa bir problem var. Yani biz sadece hani bir ucunu belki görüyoruz ama bunun biraz daha detaylandırıldığı zaman karşımıza çıkacak problemin devasa olduğunu görmekte yarar var. O nedenle ben sunumumu böyle biraz daha

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 11

hızlandırmış ve bitirmiş olayım. Soru-cevap olursa memnuniyetle onları da cevaplamaya çalışırım tecrübelerimizden ve orada yaptığımız çalışmalardan hareketle. Yani çok önemli bir çalışma yapıyor bu heyet. Ben raporu merakla bekleyeceğim ama şu ana kadar yapılmış raporların güzel bir özetinin çıkarılması, eksikliklerini gidermek üzere de belki bizim bazı üniversitelerimizle, araştırma kurumlarımızla beraber yeni ve daha özgün bir araştırma yapılarak çeşitli kurumlara sunulması gerektiğine inanıyorum. Bu meselenin gündemde kalabilmesi için elbette Meclisimize çok büyük görevler düşüyor. Tabii bu çalışmalar yapılırken muhatapların doğru seçilmesi lazım. O muhatapların bir kısmı elbette Müslümanların bizatihi kendileri. Onların kurduğu dernekler var, vakıflar, karşılaştıkları meseleler var ama bunun da ötesinde biz her yaptığımız görüşmede farklı ülkelerle ilgili dedik ki: Bir mekanizma kurulması lazım. Yani Müslümanlara karşı yapılan haksızlıklar, ayrımcılıklar, ırkçılıklar, saldırılar, bir izleme mekanizması olması lazım, bir kayıt mekanizması olması lazım. Bunların hiçbirisi şu ana kadar Sayın Başkanım, kurulabilmiş değil. Bunların mutlaka hayata geçirilmesi lazım. Bunlar eğer devletler tarafından yapılamazsa o zaman Türkiye'nin destekleyeceği sivil toplum kuruluşları tarafından bir mekanizmayla bu işin yapılması, Müslümanların şikâyetlerini oraya bildirilmesi, bunun bir hafızasının oluşturulması, bunun çeşitli kesimlerle paylaşılması, bu devasa bir iş, uzun vadeli bir iş ama yapılması gerektiği kanaatindeyim. Türkiye'de işte zaman zaman biliyorsunuz Yurtdışı Türkler Başkanlığının oradaki irtibatları var. Diyanet İşleri Başkanlığının müşavirlikleri var. Bazen belki bu meseleler onlara gelebilir diye düşünüyorum ve yine Dışişleri Bakanlığımızla Sayın Cumhurbaşkanımızın bu konuya yakın ilgisini bildiğim için orada aslında bir çalışma da başlatıldı. İslamofobiyle ilgili doğrudan şu anda atanmış bir kişi var mı bilmiyorum ama bu vesileyle sayın vekillerimizle, üyelerimizle paylaşmak isterim. Mesela Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığında antisemitizmle mücadele büyükelçisi var. Bana verdiği karttan hatırlıyorum. Amerika'nın Dışişleri Bakanlığında sırf bu konuyla ilgili bir büyükelçi var. Bir yerde değil, yani "ambassador at large", nasıl tercüme ederiz Türkçeye?

CEMALETTİN KANI TORUN (Bursa) – Merkez büyükelçisi.

TALİP KÜÇÜKCAN (Adana) – Merkez büyükelçisi ama işi bu. Yani hangi toplantı var, nerede büyük bir kuruluş var, etkin bir kuruluş var, oraya gidip bu meseleleri gündeme getiriyor. Antisemitizmin önlenmesiyle ilgili siyasi tedbirler, hukuki tedbirler... Bakın, bu çok önemli. Bu tartışmaları ne kadar yaparsak yapalım eğer bunu biz hukuki bir mekanizmaya dönüştüremezsek, bu siyasiyi iradeyi oluşturup, bu tartışmaların hepsi yapılmaya devam eder, elbette çok anlamlı olmakla beraber ama bu bahsettiğimiz o devasa problemlerin önlenmesi zor olabilir çünkü şu anda

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 12

gittikçe artan oranda camilere saldırılar var. Bunların hepsinin arka planını konuştuk. Bu saldırı bir cesaretle alakalı bir şeydir. Yani eğer saldıran kişi cezalandırılacağını düşünmüyorsa, cezasız kalacaksa ve kalıyor zaten çoğunlukla. Biz bunları da sorduk. Mesela kaç kişiyle ilgili hukuki karar çıktı şimdiye kadar sizin bakanlığınız bünyesinde. Kaç kişiyle ilgili soruşturma açtınız, yani İslam düşmanlığı ve karşıtlığı nefret suçundan? Yok bunlar. Yani bunları muhataplarla belli bir sistematik içerisinde ve kurumsal temelli olarak gündeme getirmek gerekir diye düşünüyorum.

Verdiğiniz fırsat için teşekkür ediyorum. Sağ olun. Başarılar diliyorum heyetimize.

BAŞKAN – Başkanım, sağ olun. Aslında belki de meseleyi daha anlamlı kılacak olan soru-cevap kısmı. Avrupa Birliğindeki bahsettiğiniz ajansla ilgili ben biraz internette baktım. Genel olarak -en azından bizim açımızdan- işlevsiz bir kurum gibi değerlendirilmiş. Bu İslam karşıtlığının 11 Eylülde başlatılma şeyi çok yaygın. Yani 11 Eylülle ilişkilendirme çok yaygın. Bunu bence belki süreç içinde daha başka bir zemine çekmek lazım.

Size ilk soruyu ben sorayım da... Sizin Avrupa Müslümanlar İslamofobiya diye bir yazınız vardı, geçen gün baktım. Avrupa'yı kastederek "Korkuları rasyonel olmayan tepkiler doğuruyor." demişsiniz. Yani ne tür korkulardan hareketle bu tür... Mesela bir küçük çocuğun dediğiniz gibi havuza girmemesini bir tehdit olarak görebiliyor veya bu salt bir...

TALİP KÜÇÜKCAN (Adana) – Yok, yok. Şöyle: Aslında az önce bahsettiğim bir mesela var. Bunun ilk kökenlerine baktığınızda aslında yani İslam karşıtlığıyla ilgili meselelere, orada pek şiddeti, terörizme, radikalizmi görmüyoruz ama bugün var bunlar. Yani bu korkular aslında somut birtakım şeylere dayalı ama sadece bununla ilintili değil. Mesela bireysel bir olayı bütün Müslümanlara yansıtmayla ilgili. Yani özellikle 1997 raporuna bakacak olursanız, arkadaşlarımız bakacak olursa, onu oradan açık ve net bir şekilde görebilirsiniz. Mesela en dar İslam görüşünü alıp bütün İslam dünyasına teşmil etmeyle alakalı bir mesele var. Bahsettiğim korkular onunla alakalı. Ayrıca mesela şunlara biz şahit olduk. Bunların hepsi, bu bahsettiğimiz kimlik inşası, kimlikleri koruma, içe kapanmayla ilgili yani Avrupa'nın kendi kimliğinin içe kapanmasıyla ilgili mesela 1960'lara, 1970'lere, belki de 1980'lere kadar, hatta 2000'li yıllara kadar çok görmedikleri birtakım şeyleri görmeye başlıyorlar üçüncü, dördüncü nesiller. Yani okuldaki çocukların belki namaz kıldığını görmemiş o zamanlara kadar. Belki babalar kılıyordu, anneler kılıyordu ama kendi camisinde kılıyordu. Yani Avrupalı için, Batılı için bu pek bir şey ifade etmiyordu ama bugün bazı gençler okullarda mescit talep ediyor. Lisede mescit talep eden var. İngiltere buna sıcak bakan bir ülke mesela. Bazen onlara yer veriyor. Üniversiteler zaten veriyor da. Fransa biraz daha hariç tabii. Onu farklı bir kategoride görmek lazım. Bir parantez açayım,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 13

ondan sonra biraz daha cevap vermeye çalışayım. Tabii biz de bütün Avrupa'yı tekilleştirmememiz lazım. Yani bütün ülkelerde aynı şekillerde problemler yok. Oralarda da farklı farklı katmanlar var. İngiltere biraz daha rahat, Müslümanların daha rahat olduğu yer. Fransa biraz daha sıkıntılı oldukları yer. Yani o ülkelerin siyasal tarihleri, laikliğin gelişim biçimleri, ondan sonra entegrasyon meselesine bakış açıları önemli. İngiltere "Ben çok kültürlü bir ülkeyim. Benim için bu önemlidir. Yani alt kimlikler kendi özgürlüklerine sahip olsun, yeter ki herkes kendini Britanyalı hissetsin." diyor. O, o alanı açıyor mesela. Fransa öyle demiyor mesela, Fransa diyor ki: "Burada tek bir Fransız Cumhuriyeti vatandaşlığı vardır. Onun dışındaki hiçbir şey bizi ilgilendirmez. Herkes o vatandaşlık ilkeleri doğrultusunda yaşamalıdır, düşünmelidir, hareket etmelidir." Tam bir homojenleştirme, tek tipleştirme var. Dolayısıyla, karşılaşılan problemler de bu siyasal tecrübelerle biraz farklılaşmış oluyor. Hepsini aynı katılıkta görmemiz mümkün değil. Yani İngiltere'deki bir pratik, işte dediğim gibi, Fransa'da karşılanmayabilir. İngiltere'de mesela okulda bir öğrenci yüzme dersine girmezse Fransa'daki tartışmalar olmaz. Mesela, başörtüsü problem olmaz. Biz İngiltere üniversitelerinde cuma günleri herkesin gördüğü yerde... Taşardı yani, bize verilen bir mekân olurdu ama sığmazdı insanlar, taşılırdı. Ezan da okunurdu orada, kamet de getirilirdi ve namaz da kılınırdı. Hiçbir İngiliz de dönüp bakmazdı çünkü o "çok kültürlülük" dedikleri meseleyi millet özümsemiş biraz.

Ama bu, İslam ve şiddet arasında kurulan doğrusal ilinti bu korkuları artık tabii iyice artırdı. Mesela, şimdi Müslüman bir çocuk okulda oruç tutuyor. Yanındaki çocuk oruç tuttuğunu artık biliyor ve eve gittiği zaman şunu söylüyor: "Ya, anne, baba; benim yanımda birisi var, akşama kadar hiçbir şey yemiyor." Şimdi, bu kültürel ayrışmalar ya da tehditler buralarda var. Bunlar basına yansıyan şeyler olmayabilir belki, yani çok fazla tartışılan konular değil belki biraz daha soyut kaldığı için ama doğrudan doğruya insanların karşılaştığı meseleler bunlar.

Bu bahsettiğimiz terör örgütleri, şu anda IŞİD'le ilgili tartışmalar... Sosyal medya apayrı bir âlem. Yani sosyal medyayla ilgili de çok çalışmalar yapılması gerekir, orada da çünkü bu imajların inşası... Mesela, biz onlara da sorduk "Yani, sosyal medya bu kadar insafsız bir şekilde kullanılıyor, bir denetiminiz var mı?" diye. Tamam, özgürlük elbette olacak, ifade özgürlüğü ama orada Müslümanlarla ilgili yazılanlar, çizilenler, hatta hedef göstermeler açık, net var burada. Mesela ombudsmanlarla görüştük "Şikâyetler geldiği zaman siz bunlarla nasıl uğraşıyorsunuz?" diye. Oralarda pek fazla somut bir şeyler yok. Ombudsmanların ben bir muhatap olarak alınması gerektiği kanaatindeyim, en azından devletin belirli alanlardaki hafızasını oluşturmaları itibarıyla ve bu konulardan sorumlu olmaları açısından. Yani bu korkuların medyada yayılmasıyla olanın çok abartılı hâle geldiğini görüyoruz.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 14

Kendi ülkemizde de var yani, bizim kendi ülkemiz İslamofobiden tamamen soyutlanmış değil, bizim de toplumumuzun belli kesimlerinde İslam ve radikalizm, İslam ve şiddet meselesi gündeme gelir. Tabii, kadın meselesi, mutlaka sizin de karşılaşacağınız konulardan bir tanesi kadın hakları. "İslam ve Müslümanlar kadınlara hakları vermiyor. Kadın-erkek eşitliği yok. Eve kapatıyorlar." Kalıp yargılardır bunlar aynı zamanda yani İslam dünyasında böyle bir şey var mıdır? Var. Yani böyle bir anlayış yok mu, böyle bir pratik yok mu? Var. Bu anlayış ve pratiğin evrenselleştirilmesi, genelleştirilmesi meselesi var. Bu konularda da Müslümanlar tabii kendi üzerine düşen bir şeyi yapıyor mu? Yapmıyor. Bunu da ifade edelim. Yani, bütün bu bahsettiğimiz sorunlar karşısında Müslümanlar ne yapıyor? Bu soru da bir soru olarak belki sorulmalı en sonunda ve Müslümanlara da ben birtakım ödevlerin yüklenmesi gerektiği kanaatindeyim. Bu mesele sadece Batılılardan birtakım taleplerin yerine getirilmesiyle ilgili değil, Müslümanlarında tabiri caizse bir öz eleştiri yapmaları, bu bahsettiğimiz imajları besleyen konularda kendileri ne yapabilir, nasıl buna engel olabilirler, bunlarla ilgili bir tartışma yapılması gerekli diye düşünüyorum. Mesela, Fransa'da -bunu somutlaştıralım diye söylüyorum- bir radikalleşme meselesinden herkes bahsediyor, değil mi? Yani, Avrupa'daki Müslümanların, gençlerin bir kısmı radikalleşiyor. Böyle bir realite var mı? Var. Çünkü Fransa'dan, Belçika'dan geldi, IŞİD'e katıldı insanlar, değil mi? Mesela, bu IŞİD meselesi yoktu o konularla ilgili araştırmalarımızda ama bir radikalleşmeden orada da şikâyet ediliyordu. İçişleri Bakanlığında bu konulara bakan özel kişiler var, biz dedik ki: "Bu radikalleşmenin kaynağı ne sizce, yani bu gençler nerede radikalleşiyor, nasıl radikalleşiyor?" Camilerde mi radikalleşiyor. Hayır, bunların hiçbirisi camilerde radikalleşmiyor çünkü camilerde hepsi kontrol altında zaten, gözetim altında. Bir şey olduğu zaman imamın kulağından tutup ülke dışına gönderebilirler. Oraya gelenler de zaten belli bir makuliyet çerçevesinde vaazını veriyor, dinini öğretiyor. Peki, nerede? Tamamen sosyal medya, internet üzerinden. Suudi Arabistanlı veya başka ülkenin birisinin vaazlarını dinleye dinleye gençler radikalleşiyor. O ülkede radikal akım olduğu için değil. Yani İngiltere'de ya da Almanya'da bir radikal akım, sosyolojik bir taban bulunmuyor Müslümanlar açısından ama kendi ülkesinde karşılaştığı ayrımcılıklar, yoksunluklar, yoksulluklar, sınıf farkları, pek çok neden çocukları başka bir arayışa itiyor ve bunlar da tabii o hükümetlerin problemleri. Yani kendi vatandaşları göz göre göre başka ülkelerdeki örgütlerin eline düşüyor. "Bu konuda ne yapıyorsunuz?" diye de sormak lazım yani. Onların da bu konularla ilgili somut bir şey yaptıklarını söylemek zor.

BAŞKAN – Buyurun Hocam.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Değerli Başkanım, ben de teşekkür ediyorum Talip Hocamıza.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 15

Tabii, İslamofobi her ne kadar adı yeni konulduysa da vaka olarak yeni bir mesele değil. Tabii, Batı coğrafyasında teşekkül eden, bugün felsefeden, sosyolojiden siyasete kadar bir dizi alana konu olan bir mesele olarak önümüze çıktıysa da bunu besleyen haricî ve dâhilî birtakım faktörler var. Bunların doğru tespiti yapılmazsa buna karşı verilecek mücadelede başarılı olma şansımız o oranda azalmış olur.

Bu manada, Batı'nın backgrounduna baktığımızda, Batı'nın bir ötekisiyle ilgili bir kötü hafızası var. Yani, işte, köleleştirmeden, sömürgeci, coğrafi keşiflerden, Amerika ve Avustralya Kıtası'nın yerlilerine varıncaya kadar bir geniş yelpazesi var. İslam'la tanışması da ta 7'nci yüzyıllara kadar giden ve o tarihten bu yana da bir karşıtlık üzerine gelişen bir Batı var. Dolayısıyla bunun tarihî köklerinin de doğru okunması, doğru tespiti lazım.

Bu manada, İslamofobi ile antisemitizmin elbette ki benzeşen, örtüşen tarafları var ama antisemitizmin ulusal bir din karakterliği Yahudiliğin Avrupa'yı tehdit derecesiyle İslam'ın tehdit derecesi -tırnak içinde söylüyorum- farklıdır. O yüzden, İslam'a karşı verdikleri tepkinin dozu da o oranda farklı olacaktır. Belki biz Avrupa'da antisemitizme karşı hangi odakların, merkezlerin, lobilerin, ajansların devreye girdiğini, neler yaptığını öğrenip ondan birtakım dersler alabiliriz. Ama İslamofobiye karşı eğer bir mücadele verilecekse bunun çok daha geniş çerçeveli ele alınması gerekir.

Tabii, bizim dezavantajlarımız yanında avantajlarımız da var. Bunun bir haricî sebebi var dedik, bir dâhilî sebebi. Dâhilî sebebi de oradaki Müslümanların ortaya koymuş olduğu tutum ve davranışlar, onlara verdiği malzemeler, özellikle işgal sonrası İslam dünyasında ortaya çıkan radikal hareketler. Yani, işte biz El Kaide'yi Rusya'nın Afganistan'ı işgalinden sonra ya da IŞİD'i Amerika'nın Irak'ı işgalinden sonra ya da Suriye vakasından sonra ya da Afrika'daki Boko Haram'dan El Şebab'a kadar birtakım radikal akımların benzeri travmalardan sonra oluşmuş yapılar olduğunu biliyoruz. Avrupa da bunu biliyor ama Avrupa bunu kendi coğrafyasına yönelen İslam'ı engellemek için bir malzeme olarak kullanıyor mu? Kullanıyor. Dolayısıyla İslamofobiye karşı mücadele ederken bütün geçtiğimiz belki bu beş, altı asırlık çerçeveyi, zaman dilimini masaya yatırmamız gerekir. Bunu Avrupalılara anlatmamız lazım. Avrupa bunu hiç mi anlamadı? Elbette ki anladı. Mesela, daha dün, evvelki gün basına da yansıdı. Ben bundan yedi, sekiz yıl önce bir kitap okumuştum, Batılı bir yazar, Avrupa'nın gelecek perspektifi üzerine yazılmış bir kitap. "Kapitalizmin ve laisizmin ödün vermesi şarttır. Artık Avrupa mevcut laiklik yasasıyla ya da mevcut kapitalist sistemle geleceğe yürüyemez. Kapitalizmi sosyal adalete doğru, sosyal adalet lehine esnetmemiz gerekiyor; laikliği de din lehine, dinî özgürlükler, dinî haklar lehine esnetmemiz gerekiyor." Bu kitaptan belki beş, altı yıl sonra, işte, dün Macron bir açıklama yaptı: "Cumhuriyetle İslam arasında bir problem vardır.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 16

Biz bunu görüyoruz. Dolayısıyla bizim laiklik yasasını değiştirme vaktimiz gelmiştir.” diyor. Yani 1789 Devrimi’nden sonra ihdas edilen bir laiklikle Fransa’nın yarına yürümeyeceği açık çünkü o gün Fransa toplumu içerisinde yüzde değil, belki de binde 1’lik bile bir ötekisi yoktu, Müslüman yoktu ama bugün böyle bir sosyolojik vaka var, bir realite var, onu yasal bir zemine oturtma ihtiyacı duyarlar. Ama bunun yanında şunu da bir ihtiyaç olarak dile getiriyorlar: “Ulusal uyum yasasını da çıkarmamız lazım, işte entegrasyonu da bu kapsamda ele almamız lazım.” diye Macron’un geçenlerde bir açıklaması oldu. Dolayısıyla Müslümanlarla yeni bir sözleşmenin de imzalanması gerektiğinden söz ediyor.

Fransa önemli şu manada, yani İslamofobi açısından Fransa niçin önemli, Talip Hocam söyledi. En katı laikliğin icra edildiği, dolayısıyla Müslümanlara karşı, ötekisine karşı nasıl Almanya’da Yahudilere karşıtlık önemli bir vakaysa Fransa’da da Müslümanlara karşıtlık önemli bir vaka. Bunun yanında, İngiltere’nin çok kültürlü yapısı ya da buna imkân vermesi, buna alan tanınması, çoğulculuğu, demokrasiyi, özgürlüğü diğer Batı Avrupa ülkelerine göre daha önemsemesi burada bu problemin daha düşük bir düzeyde oluşmasına neden olmuştur. Ama Fransa daha katı, daha radikal bir laiklik siyaseti güttüğü için de Fransa’da bu sorun daha da büyümüştür bugüne kadar.

Kısacası şunu söyleyeyim: Yani, bu Toynbee’nin o “Medeniyet Yargılanıyor” kitabında Batı’da bir ırkçılığın mevcut olduğunu, bu ırkçılığın bugün itibarıyla, kendisinin kitabı yazdığı dönemler itibarıyla uyduğunu ama bunun eninde sonunda yüzeye çıkacağını, Avrupa’nın geleceğine dair korkularını anlatırken söylüyor. Fakat şunu da söylüyor Toynbee: “Eğer ırkçılık Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı arifesinde olduğu gibi tekrar yüzeye çıkacak olursa bu, insanlık için, bütün insanlık için çok büyük bir tehlike ve tehdit olur. O zaman da İslam’ın tarihî rolünü tekrar ikinci kez oynaması için sahaya çıkması gerekir çünkü ırkçılık problemini en başarılı düzeyde çözmüş olan din İslam’dır, düşünce İslam’dır, inanç İslam’dır.” Dolayısıyla Batı’nın Toynbee gibi önemli entelektüel, akademisyen, bilim adamlarının Avrupa’yı ve insanlığı tehdit eden ırkçılık belasına karşı çözümün İslam’da olduğunu böyle açık açık ortaya koymaları da önemli. Öyleyse Avrupa’da bu çağda, madem işte Almanya’daki bu ırkçı parti ortaya çıkar çıkmaz 80 milletvekiliyle Parlamente’ye girseyse bu tehdit artık uyumaktan çıkmış, diri bir şekle gelmiştir. O zaman, bu problem sadece bizi değil, sağduyulu Avrupalı insanları da tehdit ediyor, onları da korkutuyor, onları da ürkütüyor. Dolayısıyla buna karşı alınacak önlemler arasında İslam’a daha sıcak bakacaklarını düşünüyorum.

“Peki, ne yapmamız gerekiyor?” sorusu duruyor önümüzde. Bu, İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamente’lerin Birliğinin karar tasarılarında da İslamofobi müstakil

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 17

bir başlık olarak her yıl güncellenir, yeniden tazelenerek gündeme alınır. Bu İslamofobiyle ilgili sanki İslam dünyasında tıpkı Kudüs meselesinde olduğu gibi bir yetimlik söz konusu yani ortada kalmış bir şey. Dolayısıyla bu ortada kalmış meseleyi bugünkü konjonktürde, tıpkı Kudüs'ü sahiplendiği gibi Türkiye'nin sahiplenmesi daha makul, daha mümkün, daha başarılabilir bir şey. Fakat bizim belki İnsan Haklarını İnceleme Alt Komisyonu olarak "Bu konuda ne yapabiliriz?"den ziyade, Avrupa'daki insan hakları derneklerini, kuruluşlarını, STK'larını ya da ilintilerinde bulunan, linklerde bulunan kamu kurum, kuruluşlarını bir gezmemiz, görmemiz, dinlememiz ama Batı'da, Avrupa'da, Amerika'da yaşayan Müslümanların örgütlenerek buna karşın mücadele vermeleri daha pratik, daha yararlı olur. Biz, belki Türkiye'den, siyasal ekonomik açıdan onlarla da bir irtibat kurabiliriz, kurmamız lazım ama böyle etkin mücadele verecek orada yaşayan Müslümanlardır çünkü programı birinci derecede onlar yaşıyorlar yani Batı'da yaşayan bir Müslüman baba kızının spor derslerine, yüzme derslerine girmesiyle birinci derecede muhatap olan odur, dolayısıyla sorun birinci derecede onun sorunudur.

Değerli Başkanım, o yüzden, bizim Alt Komisyonumuz, geçtiğimiz iki yıl yaptıklarımızdan farklı bir şey yapmalı kanaatimce yani sadece burada birtakım raporlara teşekkür etmekle yetinmememiz lazım. Bir de bu problemin yaşandığı alana gidip sahada neler yaşanıyor, sahada bu olay nasıl biliniyor, sahada bu olayı kim kendisine dert edinmiş, kim bununla mücadele ediyor... Fransa'dan İngiltere'ye belki iki örnekle örneklendirebiliriz. Fransa'da bu problem hangi düzeydedir, İngiltere'de hangi düzeydedir? İngiltere'nin bulunduğu çözümü Fransa niçin benimsemiyor? Bunlar raporlaştırılırsa önümüzü belki daha netleştirebiliriz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim.

Kısa bir açıklama yapayım: Bu genellikle araştırmalara vurgu yapılıyor haklı olarak. Bu konuya biraz baktıktan sonra TÜBİTAK'la görüştüm. TÜBİTAK'ta biliyorsunuz iki ayrı araştırma kolu var: Bir Avrupa Birliği destekli bir de SOBAG diye bizim finanse ettiğimiz. Orada görüştüğüm arkadaşlar, bu işin başında olanlar Avrupa Birliği'nin bu İslamofobi kavramını o kategoriye koymadıklarını... Yani "Tüm çalışmalarımıza rağmen bir sonuç alamadık." diyorlar. SOBAG'da bu yapılabilir. SOBAG da dışarıda, yurt dışında araştırma yapma şeyi tanımlıyor o konsepti içinde.

TALİP KÜÇÜKCAN (Adana) – O ortaklıkta var. Teknik olarak mümkün aslında yani siz diyelim ki Berlin'deki bir üniversite ya da Londra'daki bir üniversite... Çünkü bizim o ülkelerle anlaşmalarımız var, oranın TÜBİTAK'ıyla tabiri caizse. Oradaki TÜBİTAK'tan bir arkadaş ile Türkiye'deki TÜBİTAK'tan bir arkadaş ortak bir proje sunarak her iki ülkede her iki ülke kurumunun finansmanıya bu araştırmaları yürütür. Uzun bir süreç yani benim "Araştırma

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 18

yapılsın.” derken kastettiğim şey doğrudan o değil. Teknik olarak mümkün de ama çok uzun süreçlerdir bunlar. Bu müracaatları yapmak, partner bulmak vesaire ama onun yerine, Orhan Hocamın -sayın vekilimizin- söylediği konu önemli yani bunu eğer biz bir^(x) kanalıyla, bir üniversite kanalıyla yani kaynağı TÜBİTAK olması şart değil, başka kaynakla bu araştırmaları sahada yaptırabilirsek doğrudan doğruya bu işten muzdarip olanları muhatap alarak hızlı bir mesafe katedebiliriz diye düşünüyorum.

Bir iki şey söylemek istiyorum: Orhan Bey’in işaret ettiği bu tarihsel^(x) vesaire çok önemli, onlara bakmalıyız. Bizim burada baktığımız mesele sadece Türkiye perspektifi değil aslında yani Avrupa’da yaşayan Müslümanların, ki bunların arasından 5 milyonu Türk vatandaşı, Avrupalı vatandaşlar aynı zamanda bunlar. Biz Fransız vatandaşıyla ilgili konuşuyoruz, İngiliz vatandaşıyla, Alman vatandaşıyla ilgili konuşuyoruz. Orada gerçekten yönetimlerin bir kafa karışıklığı var. Din meselesini, Müslümanlar meselesini nasıl yöneteceklerine ait hiçbir fikirleri yok. Bakın, Fransa’da 2 tane kurum kurmuşlar: Bir; Fransa İslam Konseyi, şu anda geçici başkanı Türk. Her yıl bunun başkanları değişiyor. Kuran devlet, Sarkozy kurdurdu bunu. Kurulduğu günden itibaren, tabii devlet kurdurduğu için hemen Müslümanlar bir mesafe koydu buna. İki; daha yenilerde Fransa-İslam Vakfı diye bir vakıf kuruldu. Bu vakfın başına eski bir bakanı getirdiler, Fransız bakanı. Bu bakan geldi -siz var mıydınız bilmiyorum- Avrupa Konseyinde bir sunum da yaptı hatta bu radikalizmle mücadele vesaire. Kafasında hiçbir şey yok, sekülarist. Ben işte o konuları gündeme getirdim. Müslümanların din eğitimi ihtiyacı var arkadaş. Böyle bir şey var, bu ihtiyacı nereden karşılayacak? Bunun eğitimine para verecek misiniz? “Hayır, biz laik ülkeyiz, buna para vermeyiz.” diyor. Nasıl çözeceksin? Orada bitiyor mesele. Bu konuda bir kafa karışıklığı var. Buna yol gösterici bir şey yapılabilir, Türkiye buna gerçekten yol gösterici bir etkiye bulunabilir diye düşünüyorum ben. Meselenin Türkiye tarafından sahiplenilmesi de son derece önemli çünkü dediğim gibi Sayın Cumhurbaşkanı bu konuya özel bir ilgi duyuyor ve Dışişleri Bakanlığında bir çalışma yapılıyor ama niteliğini, içeriğini çok bilmiyorum. Mevlüt Bey’le bu konuyu bir istişare edin. Büyükelçilere söylenmiş, ya data toplama ya muhatapları bulma o dernekler, vakıflar neyse. Bildiğim kadarıyla önümüzdeki nisan ayında Diyanet çok büyük bir toplantı yapacakmış; Dünyada Müslüman Azınlıklar Zirvesi. Yani oraya gelenler, sizin oraya katkılarınız olabilir diye düşünüyorum, orayla bir istişare edilmesinde yarar var diye düşünüyorum.

Değerli Başkanım, sayın milletvekillerim; bir de AGİT bünyesinde ODIHR diye bir yapı var, Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları. Burada, zaten uzun yıllardan beri bu din meselesi ve İslamofobi alt bir şey olarak var

^(x) Bu bölümlerde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 19

orada. Hatta bir de uzman tutuyorlar, istihdam ediyorlar. Bu konuda çalışan bütün derneklerin, vakıfların bir şeyi var orada, o listeyi alabilirsiniz. Onlarla bir istişare hâlinde bizim AGİT Özel Temsilcimizle görüşürseniz, Bülent Bey'le veya direkt Viyana'daki özel temsilciyle görüşürseniz çok bilgiler elde etmek mümkün. Ama gerçekten de bu çok uzun vadeli bir mesele.

BAŞKAN – Bu araştırma işi şeyden dolayı yani konu Türkiye'de dahi tam konuşulmuş, böyle tartışılmış, birçok çerçevesi netleşmiş bir konu değil; mesela, doğru düzgün hiçbir akademisyenin, buradaki akademisyenlerin gündemine giren bir konu değil. Yetkililerle konuşurken gördüğüm tutum da bunun daha çok uzun süre devam edeceği yönündeydi yani “O ne, nereden çıktı?” demezse de buna yakın bir tutum vardı.

Başka soru?

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Başkanım, bir şey hatırladım.

BAŞKAN – Buyurun.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Şu Macron'un açıklamasından sonra bizim aslında bir atak yapmamız gerekiyor çünkü bu sorun. Adamlar “Bununla ilgili yasal bir düzenleme yapacağız.” diyor. Dolayısıyla, tam bu süreçte devreye girilir, irtibat kurulur. Dışişleri Bakanlığımızda, muhtemelen Cumhurbaşkanlığında buna dair belki bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Muhtemelen Cumhurbaşkanımızın Macron'la görüşmesinde de bu gündeme gelmiş olmalı ki Macron bunu beyan etti.

Acaba bu konuda hemen bir hafta içerisinde Dışişleri Bakanlığımızdaki ilgili birim ve Külliye'de varsa böyle bir birim, bunlarla önü açık, geniş bir toplantı yapıp arkasından Fransa'ya gidebilirsek Başkanım, orada ilgili birimlerle, resmî birimlerle görüşebilirsek -“Bu yasa hazırlanırken Müslümanlarla sözleşme imzalayacağız.” diyor Macron- bunun bütün Avrupa'ya da Amerika'ya da model olacak bir şekilde kurgulanmasına katkıda bulunabiliriz.

BAŞKAN – Bizim planlamamız şöyle: Aslında bunu biraz önce Kani Bey de söylemişti, uzun dönem İngiltere'de yaşadığı, bu konularla ilgisi var. Ondan sonraki süreçte dışarıyla ilgili planlamayı düşünüyoruz fakat daha yeni başladık. Kısa bir sürede de olsa bunu şey edelim.

Buyurun.

CEMALETTİN KANİ TORUN (Bursa) – Teşekkür ederim.

Şimdi, Talip Hocanın söyledikleri tabii çok önemli ve Orhan Hocanın katkıları. Burada Avrupa derken -Talip Hoca da buna değindi- tek bir Avrupa yok. Ben İngiltere'de yaşadım ama Kıta Avrupası'nın da davranışlarını, oradaki bizim Türklerle olan görüşmelerimizden ve Avrupa Konseyi tecrübemizden az çok biliyoruz. İki ayrı tarz var, bu Anglosakson laikliği ile kıta laikliği arasında ciddi bir fark var. Anglosakson laikliği, temelde biliyorsanız kraliçe İngiliz kilisesinin başıdır yani tanrısal bir kurumdur

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 20

monarşi. Dolayısıyla, bizim, tabiri caizse Osmanlı'daki^(x) kavramına benzer bir kavramdır oradaki kraliçenin konumu, kilisenin de başıdır. Dolayısıyla, dine ve dindarlara karşı tavırları farklı. Aynı zamanda, bu da İngiltere'nin sömürgecilik tecrübesinde de bu açıkça bellidir. İngiltere'nin mesela sömürgelerinde de uygulaması, insanları doğrudan şekillendirme yerine^(x) kullanmak, aracı gruplarla iş yapmak. Doğrudan çok fazla yerlilerle muhatap olmadan bu işi yürütmüşlerdir. Bu ırkçı olmadıkları anlamına gelmez, sadece tarzları farklıdır. Zaten bu 1997'deki raporu kendileri çıkardılar ve kendileri söylediler. Mesela, NHS'de, İngiltere'deki sağlık sistemi içinde kurumsal bir ırkçılık olduğunu söylediler. Buna ilişkin enteresan bir araştırma var, ondan bahsedeyim: Deniz İsmail diye bir doktor vardı, Müslüman bir doktor, Pakistan asıllı. Bir başka İngiliz arkadaşıyla -İngiliz de tipik bir İngiliz, John falan filan, ismi de böyle, tam hatırlamıyorum şu anda ismi- ikisi bir CV hazırlıyorlar, ortak bir CV, her şeyleri aynı, her şeyleri, sadece isimler değişik. Sonra, bunu bir çalışma olarak yaptılar. Orada normalde iş başvuruları ilan edildiğinde CV gönderilir, o CV'lere bakarak mülakata çağrılır. İşte, 100 kişi CV gönderdiyse mülakata diyelim 10 kişi çağrılır, 2 kişi de alınır. Bu mülakata çağrılma oranı ikisi arasında anormal bir farklılık var yani İsmail diyelim sadece 5 tanesine çağrıldıysa öbürü 15 tanesine, arada anormal bir uçurum var. Bunu çalışma olarak yaptılar ve kamuoyuyla paylaştılar. Tabii, bu da çok ses getirdi yani paydaşı da bir İngiliz olduğu için, beyaz bir İngiliz. Ama henüz daha Kıta Avrupası bununla yüzleşme cesaretini gösteremiyor. Kıta, daha hâlen bu antisemitizm dönemindeki bence travmayı atabilmiş değil. Burada antisemitizmle aynı şekilde İngiltere'de de bu konu gündeme geldi. Hukuki olarak İslam karşıtlığı ile antisemitizmi aynı yere koymuyorlar çünkü yasalara göre antisemitizm bir ırkçılık türü yani bir ırka yönelik bir şey, Sami ırkına yönelik, oysa "İslamofobi bir dine yönelik." diyor. Dolayısıyla, bunu kabul etmeme eğilimi var. Hâlen İngiltere'de de bu tartışılan bir konu, aynı düzeyde ceza almıyorlar mesela. Kıta Avrupası'nda hele bu daha düşük düzeyde. Bu bir problem, Kıta'nın kabullenışı bir problem. Ben burada şöyle bir şey söyleyeceğim yani daha yapıcı bir şeyle bu işi çözüm odaklı düşünersek bir, tamam, çalışmalarını yapalım yani elimizde bu Avrupalı siyasetçilerle bir araya geldiğimizde biz parlamenterlerle, Başbakan, Cumhurbaşkanı ya da bakanlar muhataplarıyla bir araya geldiklerinde bu araştırmalar bizim elimizi güçlendirir ancak bunun bir yolu Avrupa'daki sivil toplumu değerlendirmektir. Biz henüz o yola girmedik. Şu açıdan diyorum, özellikle Avrupa'da ve İngiltere bağlamında şunu söyleyeyim, İngiltere'deki sol gruplarda ciddi bir antisemitizme ve İslamofobiye karşı bizimle ortak hareket etme zemini vardır. Halen mevcut İşçi Partinin lideri olan Jeremy Corbyn Müslümanlarla çok yakın ilişkileri olan

^(x) Bu bölümlerde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 21

bir insandır ve bu kurumsal ırkçılığın ve kurumsal İslamofobinin tam karşısında bir adamdır. Bu insanları, bu grupları bir şekilde bizim değerlendirmemiz gerekiyor. Avrupa'da sol biraz daha din düşmanlığıyla bizdekine benzer bir şekilde mağdur olduğu için Avrupa solu bu anlamda -Kıta solunu kastediyorum- biraz daha sorumlu olmasına rağmen, her şeye rağmen biz ortak zeminler bulup bu insanları yanımıza almamız gerekiyor. Bunun için Talip Hocanın söylediği, yeni bir söylem inşa etme konusu çok önemli. Bu söylemi inşa etmemiz gerekiyor. Burada da Avrupalılara yani İslamofobiye karşı çıkarak ne fayda temin edebileceklerini de göstermemiz gerekiyor. Çünkü bugünkü hâliyle İslamofobi, Avrupa'da yetişen ya da İngiltere'de yetişen gençlerin kolay bir şekilde, işte, IŞİD gibi El Kaide gibi ya da diğer terör örgütlerine kaymalarına zemin hazırlıyor çünkü insanlar kolayca ötekileştirildiklerinde bunu bir tepki olarak... Yani 1970'lerde tepki Marksist bir şekilde verilebilirken şu anda o tepki radikal İslamcı bir şekilde verilebiliyor ve bu da o kolaylıkla terörize edildiği için bu bir şekilde kendi güvenliklerine de tehdit oluşturuyor. Yani bu olayı kendi paydaları açısından da kendilerine izah etmemiz gerekiyor. Bunu "Ya, İslam'ı kullanın." anlamında değil, tam tersine bir ortak zemin bularak, "Bakın, eğer siz bu hâlde devam ederseniz varacağınız yer, ülkenizden daha çok insanın IŞİD'e şuna buna katılmasıdır. İnsanlara doğru, yani İslam'ın gerçek mesajını öğretirseniz kimse gidip kafa kesmez orada..." Bu psikolojiyi, şu anda böyle bir şey var yani onlarda bu korku var, bu korkuyu da kullanarak belki bu İslami eğitim konusunda ve İslamofobi konusunda biz hem sivil toplumdaki hem parlamenterler düzeyinde yani siyasetten hem de yöneticiler düzeyinde destek bulabiliriz diye tahmin ediyorum. Ama elbette ki burada çok çalışmamız lazım.

Bizim bürokratların ya da henüz daha üniversitelerin bunu anlamamış olması da doğal çünkü Türkiye'de bir insanın İslamofobiyi hissetmesi çok zor bir olay ama Batı'da bir süre yaşadıkten sonra bunu rahatlıkla hissedebilirler. Onun için biraz bu anlamda, bu sosyal bilimler çalışan insanların bir şekilde yurt dışına gönderilip bu konuda tez yazdırılması ya da bu YÖK'ün sosyal bilimler alanında gönderdiği akademisyenlerin tez konularına müdahale edilerek bu konularda özellikle araştırma yaptırılması... Çünkü bazı ülkeleri ben biliyorum yani gönderdiği öğrenciye diyor ki: "Sen şu şu şu konuda çalışacaksın." Biz de bunu yapabiliriz. Yani özellikle yurt dışındaki akademisyenlerimizi, burslu gönderdiklerimizi bu konulara yönlendirirsek elimize daha fazla bilimsel malzeme çıkar ve biz konuşurken de elimiz daha güçlü olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkürler.

Buyurun.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 22

İSMAİL AYDIN (Bursa) - Başkanım, müsaade ederseniz ben de bir soru sormak istiyorum.

Hocam, verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyorum, önemlidir.

Şimdi, genel olarak sizin bu çalışmalarınızda birincisi, bir bilim adamı kimliğiyle çalıştınız tabii ki; ikincisi, bir de AGİT'te yani Avrupa Birliğinin kendi teşkilatı bünyesinde, kendi elemanları anlamında bir çalışma yaptınız. Bu yaptığınız çalışmalarda muhataplarınızla karşılaştığınızda, tabii, ülkeden ülkeye farklılık var, eyvallah, kabul ediyoruz ama global olarak, genel olarak muhataplarınız, şu anki modern dünyadaki bu farklılıkları normal ya da problemleri çözme eğiliminde mi çok fazla hissettiniz ya da daha ziyade biraz daha tarihsel arka planını Haçlı Seferi, Müslümanlık çekişmesi gibi mi görüyorlar? Global bir şeyde ne gördünüz, ne hissettiniz?

TALİP KÜÇÜKCAN (Adana) - Elbette yani tarihsel arka planın insanların bugününü etkilediğini görüyoruz, öyle bir vakıa var ama şunu ifade etmekte yarar var: Devletin farklı kademelerinin konuya bakışı da farklıydı. Mesela bir ombudsmanla görüştüğünüzde bu konulardaki sıkıntıları daha fazla hisseden birisi ama içişleri bakanlığındaki birisiyle görüştüğünüzde konuya güvenlik açısından bakan birisi.

Meselenin farkındalar, bunu kısaca söylemiştim fakat bu meselenin çözümüyle ilgili bir adım atma iradelerini göstermiyorlar, böyle bir siyasi tercihleri yok. Bu da biraz yukarıdan, tabii, gelen tercihlerle alakalı. İşte, diyelim ki şimdi Macron bir şey söyledi, alta ne kadar yansiyacak zaman içerisinde göreceğiz.

Şimdi, Müslümanlara yönelik kategorik bir ötekileştirme var, insanların zihinlerini çok ciddi bir şekilde etkiliyor bu. Her gün okudukları haberler, medyaya yansıyan bütün haberler olumsuz haberler. Müslümanlarla ilgili bir başarı öyküsü görmüyoruz biz bu haberlerde, hiçbir başarı öyküsüne rastlamış değiliz; tamamen negatif hikâyelerle dolu. Bu hikâyelerden etkileniyor insanlar yani konuştuğunuz insanlar da nihayetinde sosyal, politik bir ortamda yaşıyorlar, oradaki tartışmalardan tamamen bağımsız olarak bir yere gitmeleri mümkün değil ama şu çelişkinin de farkındalar: Yani Avrupa kültürü, medeniyeti dediğimiz şey, dünyaya pazarladıkları, liberal, insan haklarına saygılı, çoğulcu, ötekini olduğu gibi kabul eden ama kardeşim, Müslümanlar söz konusu olduğu zaman böyle bir manzara yok ortada. İşte okulda ayrımcılık, işte iş piyasasında çok ciddi ayrımcılık ve bunlar araştırmalarla ortaya konulmuş şeyler. Zaten biz de muhataplarımıza gittiğimizde bu verileri sunuyoruz, "Bakın, sizin ülkenizde böyle bir çalışma yapıldı, böyle veriler var; bunlarla ilgili nasıl bir düzeltme yoluna gideceksiniz?" "Olayın farkındayız, olayla ilgili düşünüyoruz." Fakat herhangi bir gelişme şimdiye kadar olmadı ama şu iki mesele birbirini tamamladığı için de söyleyeyim, bence çok önemli tespitler bunlar -Orhan Bey söyledi, Kani

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 23

Bey de bunu tamamladı aslında bir taraftan- mesela şu anda -Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde biz tartışmalar yapıyorduk- Avrupa Konseyinin başındaki Jagland, makul bir adam, Norveç'te başbakanlık yapmış, tecrübeli bir siyasetçi; İkinci Dünya Savaşı'nın ne olduğunu biliyor yani Avrupa'da savaşlar niye yaşandı, nasıl yaşandı, bunların sonuçları ne oldu. Özellikle bu popülizmin yükselmesi, bu Avrupa değerlerinin dejenere olması yani Avrupa medeniyetini oluşturan değerlerin dejenere olması aydın kesimde, yönetici kesimde çok ciddi bir rahatsızlık şu anda. "Avrupa nereye koşuyor? Yani buna karşı biz ne yapacağız?" Mesela Jagland aynen şu cümleleri kullandı.

Benim şu anda gördüğüm, bu Konsey de artık çok ciddi bir şekilde fonksiyonel değil, Avrupa Birliği de fonksiyonel değil. Bunlar kuruluş amaçlarından bayağı uzaklaşmış vaziyetler, hiçbir derde deva olamıyorlar şu anda, bir saygınlıkları yok, etkinlikleri yok, kimse ciddiye almıyor yazdıkları raporları, aldıkları kararları. Bizim medya çok tartışıyor ama Azerbaycan takmıyor, Fransa takmıyor, Almanya takmıyor, Türkiye de takmıyor şimdi. Dolayısıyla söylenen şey şu: Bu kurumlar niye kurulmuştu? Bu bahsettiğimiz kurumlar İkinci Dünya Savaşı bir daha yaşanmasın, aynı şeyler oluşmasın, ortak birtakım temeller üzerinden, ilkeler üzerinden biz varlığımızı sürdürelim; bunlar tehdit altında şu anda. "İkinci Dünya Savaşı öncesinde gördüğüm havayı görüyorum." cümlesini ben ondan işittim. Orhan Bey'in söylediği şey buraya geliyor biraz. Yani Avrupa'nın geleceği, nereye doğru gidiyor Avrupa? Bunu bizim gündeme getirmemiz orada önemli.

İki: İşte, Avrupa'da sadece Müslüman çocukları değil; bazıları da biliyorsunuz, PYD tarafında savaşanlar da var; normal İngiliz, Fransız gidiyor, PYD... O da ayrı bir radikalizm ve aşırılık. Bu da ayrı bir tehdit olarak onların gözünde. Yani bu iki mesele üzerinden baktığımızda biraz etkilenmemiz mümkün ama şu anda devletin mekanizmalarında, evet, böyle bir sorun var ama bu sorunun arkasında çok güçlü bir Yahudi lobisi yok, bunu her yerde gündeme getirecek sermaye yok, medya yok. Hâlbuki ortada çok ciddi bir sosyal sorun var, siyasal sorun var. Bu, Avrupa'nın geleceğini çok ciddi bir şekilde, gerçekten, eğer iyi yönetilmezse sosyal entegrasyonunu, sosyal hayatını, yapısını tehdit ediyor. Bu, aynı zamanda, İslamofobi meselesi ya da İslam karşıtlığı meselesi popülizmin en büyük sermayesi. İşte beş yılda bir parti buraya geliyorsa o zaman Avrupa'nın geleceğinden herkesin kaygı duyması lazım. O zaman bir şey yapılması gerekir.

Var böyle bir kabullenme, meseleyi görme ama bununla ilgili adım atmada bir problem var. Bu adımların atılmasında da bence parlamenter diplomasi önemli roller oynayabilir. Yani bunu sık sık gündeme getirerek mesafeler katedilebilir veya uluslararası kurumlarda bunlar tekrar tekrar gündeme getirilerek bir şeyler söylenebilir, oradaki, tabii, sivil toplum kuruluşların güçlendirmek, oradaki insanları biraz harekete geçirmek.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 24

Bütün İslam dünyasındaki dağınıklık aynı şekilde orada da var, kopyası var yani. Türkiye'nin kendi içerisindeki her yapının orada da bir cami var. Bunu biraz daha genişletelim. Mesela Diyanetle de görüşmelerimizde bunu söylüyoruz. Türklerin camilerine Türk'ten başka cemaat gelmez. Pakistanlının camisine Pakistanlılar gider, Mağriplerinkine Mağripler gider.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Türkiye'de A cemaatinin camisine A cemaatinin mensupları gider.

TALİP KÜÇÜKCAN (Adana) – Ona benzer. Tabii, hem iç problemleri var bu İslam dünyasının ve onun dışarıya yansıyan tarafları var.

Ama özetle tekrar söyleyeyim: Karşı taraf da bu işleri çok ciddiye alıp biz bunu çözmeliyiz, çözmezsek kendi geleceğimizle ilgili birtakım sıkıntılar... Eğer öyle bir şey olduğunu söylersem çok iyimser bir kanaat olur.

BAŞKAN – Aziz Bey...

AZİZ BABUŞCU (İstanbul) – Şimdi, bu Komisyon bence çok önemli bir işlev görebilir. "Alt komisyon" diyor gerçi, üstü de mi var? Bunun hiyerarşisini bilmiyorum.

BAŞKAN – İnsan Hakları Komisyonunun alt komisyonu.

AZİZ BABUŞCU (İstanbul) – Ha, komisyonun bir şeyi.

Şimdi, tabii, tarihî arka plana Orhan Hoca da işaret etti. O önemli bir veri. Çünkü Osmanlıların Avrupa'yla yüzleşmesi, karşılaşmasından itibaren Avrupa'nın Osmanlı'yı ya da Türkleri bertaraf etmek için çok sayıda raporu var. Bu tarihçi Mehmet Genç'le bir sohbetimizde bir yayından bahsetmişti, sonra ben onu temin ettim İş Bankası yayınlarından çıkan. İşte Avrupa'da Osmanlı Türklerinin bertaraf edilmesiyle ilgili yüzlerce rapor var kitaplaştırılmış. O tarihî arka planı bir kere bir veri olarak almak gerekiyor. O tarihî arka planın bugün su yüzüne çıkma biçimi Kani Ağabeyin söylediği örnekte saklı aslında. İki eş cv, sadece muhataplar biliyor yani iki kişi biliyor ne yapmak istediklerini ama o cv'lere muhatap olan hiç kimse bilmiyor burada bir araştırma var, biz tuzağa mı... Böyle bir şey yok. Ama zihinlerini kusuyorlar. İşte o, tarihî arka planı işaret eden bir sonuçtur o cv'ye yapılan muamele biçimi.

Bu bir vakıa, tamam, doğru, bunun yanında, işte, Avrupa'da, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan Müslümanların günlük hayatta karşılaştıkları problemlerin çözümüne dair bir yönü var sizin bu konunun. Bu, tabii, o tarihî arka planı da göz önünde bulundurarak belki yeni bir söylem ve STK'ler ayağı -bana göre çok güçlü- bu organize edilebilirse, özellikle günlük hayatta karşılaşılan problemlerin bertaraf edilmesinde mesafe alınabilir. Ama esas zihniyeti dönüştürmek yani o bin raporu, 1400'lü yıllardan ta bugünlere kadar yazan mantığı, yazan anlayışı dönüştürme konusunda ne yapılabilir, bu zor bir konu. Ne yapılabileceği konusunda somut bir şey söylenemez ama bizim yapabileceğimiz somut bir şey var, o da şudur: Yani dünyada İslam

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 25

karşıtlığını besleyen ve bizden kaynaklanan şeyler nedir? Yani din algısının İslam toplumlarında, özelde Türkiye’de bu İslam karşıtlığını beslediği alanlar nedir, hangi alanlarda nasıl besliyor ve buna nasıl müdahale edilebilir? Şimdi bu çok somut bir gerçek olmasına rağmen hiç üzerinde durulmayan çünkü bu dini dezenformasyona boğan anlayışlar aynı zamanda ülkelerde bir statükoyu da temsil ediyorlar, bir yere tekabül ediyorlar ve o tekabül ettikleri yer siyasetler tarafından belki oy ve destek mekânı görüldükleri için es geçiliyor, belki başka ilişkiler bağlamında es geçiliyor. Bu Komisyonun bana göre bu süreçte yapabileceği en anlamlı katkı, kendi içimizdeki öz eleştiriye dönük dinin kaynaklarına atıf yapacak bir sadeleşmeyi, bir arı, duru kaynağa dönmeye dönük bir işareti, bir vurguyu, bir sonucu ortaya çıkarmasıdır. Bana göre en önemli tarafı budur. Yani Avrupa’nın tavrı, tutumu, tarihi arka plandan bugüne getirirsiniz, cv’de ortaya çıkar, somutlaşır. Bunu bertaraf etmek bazen güçle de ilgili bir şeydir, sizin gücünüzle de ilgili olan bir şeydir ama bizimle ilgili olan kısmını ancak biz çözebiliriz, biz yeniden üretebiliriz. Yani bu ülkede birtakım odaklarda din üzerinden... Ya işte sidiki şeriften bilmem sümükü bilmem neye kadar anlatılıyor ve bu itibar görüyor ve bu insanların etrafında da yüz binler kenetleniyor ise ve biz de biliyorsak ki bunun eline düşsek bizi yatırır keser, kıtır kıtır keser, bunu da bildiğimiz hâlde buna değinmeyeceksek, bunun üzerine gitmeyeceksek, bunun üzerinden ilgilileri uyaracak bu rapora bir şey düşmeyeceksek biz de oyalanmış oluruz yani. Biz kendi içimizdeki öz eleştiriye, dinin kaynakları üzerinden yeniden - tanımlanması demek şey olur belki ama- ifade edilmesine dair bir dikkati, bir hassasiyeti gündeme getirmemiz gerekir. Yoksa yani orada Avrupa’da yaşayan insanların Müslüman sözü karşısında kesen, yakan, doğrayan algısını besleyen, bu dinî bozduğumuz şeyleri gündeme getirmeden, tartışmadan, sorgulamadan ve yüzleşmeden Avrupa’daki İslam karşıtlığını çözmek ya da onlardan bu konuda anlayış beklemek abesle iştigal olur diye düşünüyorum. Bu raporda bence en önemli şey, yapabilirseniz bu olur. İçeride dönük, buradan temizlenen...

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Evin içini temizleyelim.

AZİZ BABUŞCU (İstanbul) – Tabii canım.

BAŞKAN – Teşekkürler Başkanım.

NURETTİN YAŞAR (Malatya) – Söz hakkım var mı, konuşabilir miyim?

BAŞKAN – Ne demek efendim.

Buyurun.

NURETTİN YAŞAR (Malatya) – Biraz geç geldim, özür dilerim.

Talip Hocam detaylı anlatmıştır, arkadaşlar da konuya detaylı hukukiyetleri olan arkadaşlar. Ama en azından belki atlanmıştır diye neler yapılabilir bağlamında... İşte, parlamenter demokrasi, kurullar arası ilişkiler, bunlar zaten olagelen şeyler. Burada belki söylemin ve dilin yeniden gözden

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 26

geçirilmesinde yarar var. İslam'ın barışçılığı, hoşgörüsü gibi, artık böyle muhatabında çok karşılık bulmayan, biraz da mazeretçi bir eziklikten kaynaklanan dilin herhangi bir anlamı olduğu sanmıyorum. Asıl neden, Avrupalıyı bu duruma getiren sosyoekonomik şartlar ve sosyal psikolojiyi önce analiz etmek. Bu yüzden de belki buradaki STK'lar ile Avrupa'daki benzer konuşulabilir STK'lar arasında çalışma grupları oluşturmak mümkün olabilir mi? Sonuçta bunun Müslümanlara dönük değil de... Çünkü bir Müslüman sevgisi, Müslüman sempatisi oluşturma imkânımız yok. İnsan bağlamında yani insanların doğuştan sahip oldukları özellikler nedeniyle bir nefret suçuna muhatap olmaları başlı başına insani bir sorun. Bunun üzerinden bir şey yürütülebilir mi? Yani yeni bir çerçeve çizmek gerekir. Bu mazeretçi dil ya da itham edici dil ya da suçlayıcı dil ya da "Sen de şunu yapıyorsun." şeklindeki karşılıklı çatışmacı bir dil buraya çözüm getirmez. Aziz Bey'in dedikleri doğru, bu nefreti tahrik eden, bu İslamofobiyi zeminini oluşturan nedenler içerisinde Türkiye'deki ortalama İslami yaşayışın, anlayışın, tolerasyonun da gerisinde olan Avrupa'daki o gruplaşmalar, cemaatleşmeler ve onların kapalı yapıları, gettolaşmalar da bunun bir nedeni. Bunlar kolay çözülecek şeyler değil. Dolayısıyla pratik olmak, öncelikle yapılması gereken şeyler, kolay olan şeyler zaten bizim için de diğer Müslüman ülkeler için de siyasi kurumsal devlet düzeyinde ilişkilerde dile getirilen artık ezberlenmiş argümanlar var. Bunlar muhatabında pek bir karşılık bulmuyor. Bizim yeni bir dile evrilmemiz, bunun için de ortak bir dil oluşturmamız gerekir. Yani Orhan Hocanın dediği gibi, kimse kimsenin camisine gitmiyorsa, birbirine saygısı yoksa bir başkasından da saygı beklemeye hakkı yok. Bırakın onu, işte, Aziz Bey'in memleketinde aynı mahallenin camisinden okunan ezana bile "Aziz Allah" demiyor adam, kendi ezanı okunmadan. Bunun önemli olduğunu düşünüyorum, genelde ortak insani değerler üzerinden, nefret suçu üzerinden, ötekileştirme üzerinden, bir de tekrar bir daha söylüyorum, Avrupa'yı buraya getiren şartlar, o tarihsel süreç içerisinde ele alınabilir. Avrupa'nın şu anda Avrupa Birliği, değerler, bilmem ne kriterleri üzerinden biraz da kamufle edilmiş, ertelenmiş, geciktirilmiş bir çatışmacı genetik kodu var, yapısı var; bu nüksedebilir. Bunu tetikleyen nedenler üzerinden ayrıca konuşabilir. Bu, bizim bağlamımız dışında ama. Öncelikle STK'lar ile "think tank" kuruluşlarıyla ortak zeminler oluşturulabilirse konuşulabilir muhataplar üzerinden... Bir de Avrupa'yı bu dilin, bu söylemin, bu yapının nereye savuracağı Avrupa'nın kendi sorunu aslında, İslamofobinin değil, Avrupa kendisi savruluyor burada bir yere. Müslümanlara yönelik nefreti onu tetikliyor, o Müslümanlara nefreti tetikliyor. Bunu sağlıklı analiz edebilirsek daha iyi bir yere varabiliriz diye düşünüyorum. Yoksa retorikle, nutukla varabileceğimiz yer nihayet burası, tekrar eder kalırız.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 27

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. Aziz heyetinize saygılarımı arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Adnan Bey, buyurun.

ADNAN GÜNNAR (Trabzon) – Efendim, Komisyonunuza başarılar diliyorum, oldukça önemseydiğimi ifade etmek istiyorum, önemli ayrıntılara da temas edildiğini fark ettim.

Ben İslamofobide Batı'nın maksadına ulaşmak için mücadelesinin devam edeceği kanaatimi belirtmek istiyorum ve şuna dikkat çekmek istiyorum: Sadece Batı'da değil, acaba Müslüman ülkelerde de İslamofobi var mı? Bu konuda da bir araştırma yapılmıştır muhakkak. Belki Talip Hocam bu konuda bize bilgi verebilir. Çünkü Müslüman ülkelerde de İslam'a karşı bir İslamofobiyle birlikte bir duruş olduğunu hissediyorum. Bizim sosyal medya çalışmalarıyla birlikte insanların IŞİD ve Talibanvari terörist hareketlere karşı, beslemiş oldukları sempatiye karşılık Müslüman aydınların veyahut da politik kuruluşların kontrollü sosyal medya çalışmalarını neden gerçekleştiremediğini de sorgulamamız gerektiğini ifade etmek istiyorum. Zaten İslam karşıtlığıyla birlikte bugüne kadar politik duruşuyla güçlenen Batı'nın Osmanlı'dan sonra ve Osmanlı'yla beraber bu davasından vazgeçmeyi kanaatindeyim çünkü gelecek vadeden de gene ırkçılığa karşı İslam ise eğer ve gelecekte İslam'ı bir tehdit olarak görüyorlarsa bu konudaki çalışmalarından vazgeçmeyeceklerini düşünüyorum. O yüzden bizim de kontrollü sosyal medya çalışmalarına ilgi duymamız gerekmektedir, kanaatimi paylaşmak istiyorum.

“Batı'da, Avrupa'da camilere neden gidilmiyor?” sorusunu turist olarak katılmış olduğum gezilerde camilere uğradığımda insanların aslında Batı kültürüne karşı kendilerini açamadıklarını, bir manada sığınacakları bir ev, bir kafe, bir kahvehane ve bir sosyal alan olarak camileri gördüklerini, bu manada da millî duruşlarıyla birlikte caminin bütün Müslümanları bir araya getiren bir organ olduğu bilinci olsa bile asıl mesele, bayrak veya ırk birliği olduğunu düşünmek istiyorum. Faslılar veya Araplar kendi camilerine, Türkler de kendi camilerine gitmekte. Bu, hem Avrupa'da hem de Amerika'da bu şekilde gerçekleşmektedir. Bunu da belirtmek istiyorum. İşin temelinde, Talip Hocamın da dediği gibi, bana göre eğitim yatmaktadır. Eğitim noktasında da hem Batı'yı hem de Müslümanları eğitmek gerektiği kanaatimi ifade etmek istiyorum. Ama bunlar oldukça zor meseleler, uzun süreçler alacak mevzulardır. Bu manada da sadece siyasetçiler değil, başta sosyologların ve psikologların devreye girmesi gerektiğini düşünüyorum. Özellikle sosyolojinin birçok alanları var -politik sosyolojide olduğu gibi, din sosyolojisinde olduğu gibi- bu alandaki ilim adamlarının İslam dünyasında etkin çalışmalara imza gerektiğini ifade etmek istiyorum, teşekkür ediyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon : Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı

Tarih : 14/2/2018

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 28

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Aslında son bir sorum var hocam. Herkes yeni bir söylemden bahsediyor da yeni söylem derken aynı zamanda hemen tarihî arka plana gidiyoruz. Şimdi, tarihî arka plana dayanarak yeni söylemleri nasıl kurabiliriz, bu mümkün mü teknik olarak? Kısaca bir şey söylerseniz...

TALİP KÜÇÜKCAN (Adana) – Tarihî arka planının varlığının farkında olmalıyız ve zihinleri de ciddi bir şekilde şekillendirdiğini bilmeliyiz, benim kastettiğim şey budur.

BAŞKAN – Tamam.

TALİP KÜÇÜKCAN (Adana) – Bu bizim karşılaştığımız problemin ne kadar devasa ve köklü olduğunu göstermesi açısından önemli.

Nurettin Bey, Sayın Vekilim, siz gelmeden önce ilk girişte ben bu konuya değinmiştim yani bizim muhataplarımıza ulaşabileceğimiz bir dil olması gerekiyor. Burada işte, evrensel hukuk dilidir, vatandaşlıkla ilgili haklar dilidir, insan hakları meselesidir, ayrımcılıkla mücadeledir, nefret söylemidir, bütün bunlar zaten çeşitli uluslararası sözleşmelerde var. Bu dil konuşulduğu zaman buna itirazlar olmaz, bunu konuşabiliriz. Ben önemli olduğu kanaatindeyim. Ben her dinlediğimde arkadaşlarımızı, vekillerimizi bu işin ne kadar zor olduğunu daha da anlamış oldum. Akademisyen olarak bütün perspektiflere bakmadık ama burada çok farklı perspektifler geldi mesela. Şu çok önemli: Biz hani hem bir Müslüman olarak orada yaşadık hem de akademisyen olarak gördük yani bu mesele Avrupalının zihninde var, işte orada siyasi tercihler de olabilir ama gerçekten bunu modern dönemde besleyen çok önemli faktörler var. Onun için dedim yani bizim de bir öz eleştiri yaparak buraya bir bakmamız lazım. Bu bahsettiğimiz yapılar birden çıkmadı, bunlar İslam sosyolojisinin içerisinden, yorumların içerisinden çıktı. Bunlarla da yüzleşme imkânı vermesi lazım gerçekten.

Adnan Bey'in söylediği yani İslam dünyasında İslamofobi meselesi var mı? Çok ciddi oranda var, vardı hâlâ devam ediyor. İşte, Cezayir'de bunu gördük, Tunus'ta gördük hatta Tunus Türkiye'den daha katıydı bu Arap devrimlerine kadar. Pek çok yerde gördük. Özellikle, meşruiyet zemini, toplumsal taban olmayan her İslam ülkesinde bunları gördük. Mısır'dakinin adı İslamofobi değil ama inanılmaz bir baskı var. Bunların hepsi aslında orada duruyor. Bizde 28 Şubatlar, o zihniyet hâlâ duruyor. Bunları tartışmak, konuşmak lazım. Belki de raporun sınırları dışında ama bunu da ifade etmek de yarar görüyorum.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ederim.

Çok sağ olun, çok teşekkür ederiz.

Kapanma Saati: 13.12